

УДК 314.151.3–054.73:355.01(477:470+571)

DOI: 10.18524/2303–9914.2023.2(43).292735

Р. С. Молікевич, канд. геогр. наук, доцент

Херсонський державний університет

кафедра географії та екології

вул. Університетська, 27, м. Херсон, 73000, Україна

molikevych@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000–0002–6577–503X>

МІГРАЦІЙНІ НАСТРОЇ ТА УПОДОБАННЯ УКРАЇНЦІВ В ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

В статті здійснено регіональний аналіз пошукових Інтернет-запитів українців відносно питань міграції. Виділені пікові дати запитів та їхню обумовленість. Розглянуто уподобання українців щодо конкретних країн та програм міграції. Здійснено порівняння запитів з кількісними показниками українських біженців по країнах Європи, США та Канаді. Проведено регіоналізацію України за міграційними настроями та уподобаннями населення, виділено чотири типи регіонів.

Ключові слова: Україна, міграція, біженці, російсько-українська війна, Google Trends

ВСТУП

Міграція українців внаслідок початку російсько-української війни часто позиціонується як наймасовіший рух населення в Європі з часів Другої світової війни. За оцінками різних аналітичних агентств та міжнародних організацій, за увесь час війни за кордон виїжджало від 6 до 14,5 мільйонів українців. Частина з них вже повернулась додому. Також, складність встановлення реальної кількості полягає у неможливості фіксації показників виїзду з окупованих областей через територію Росії. В будь-якому випадку це дуже відчутна втрата населення як для суспільства, так і для економіки країни. За даними Інституту демографії та соціальних досліджень імені Птухи, після закінчення війни, при найоптимістичнішому варіанті, додому повернеться лише половина біженців. В залежності від тривалості війни цей показник буде зменшуватись. Українські біженці поступово адаптуються та інтегруються в суспільство країни перебування. Про це свідчать, в першу чергу, висхідні показники працевлаштування біженців у європейських країнах. Але, навіть при найбільш оптимістичній ситуації, нам все одно буде не вистачати близько 4,5 млн населення для оптимальної роботи економіки (Інтерв'ю академіка Елли Лібанової «Демографічний лікбез: 10 тез щодо України», 2023). Ще більш вражаюче виглядають прогнози європейських

дослідників. Станом на середину 2022 року, Україну були готові покинути безповоротно 12 мільйонів громадян (Elinder et al., 2022). Не варто забувати, що війна ще не закінчилась і міграція продовжується. Також, вагомим процесом, буде реакція населення на закінчення війни та відкриття кордонів для чоловіків. Якщо не буде певних гарантій, то відбудеться масова трудова міграція чоловіків, й це ще більш ускладнить економічну ситуацію в повоєнній країні.

Таким чином, питання міграційних настроїв та уподобань населення має постійно контролюватись, щоб вчасно реагувати на мінливість ситуації. В даному дослідженні апробовано один з найбільш простих, але результативних методів фіксації настроїв населення за допомогою аналізу пошукових запитів.

Отже, метою дослідження було виявити динаміку готовності українців щодо виїзду за кордон, основні чинники що впливали на таке рішення, а також встановлення регіональної специфіки щодо вибору країн для міграції. *Завданнями* дослідження є:

- аналіз динаміки міграційних настроїв за результатами активності пошукових запитів про міграцію;
- виділення регіональної специфіки уподобань українців щодо міграції в різні країни;
- типізація областей України за міграційними настроями та уподобаннями населення.

Щодо попередніх досліджень міграцій українців, варто зазначити декілька основних напрямків. Одне з перших досліджень присвячених міграції з окупованих територій є дослідження Катерини Іващенко-Стадник (2015), виконане в Центрі перспективних досліджень при Інституті Роберта Шумана. Дослідницею розглянуто динаміку та напрямки міграції з Донецької, Луганської областей та Автономної республіки Крим впродовж 2014–2015 років. Також, багато уваги приділялось дослідженню вимушеної міграції українців у країни Європи (Sasse, 2020; Tilikina, 2016; Van Mol et al., 2017). У статті Mulska et al. (2021) оцінено привабливість країн Європи для українців, а також подано кількісні та якісні дані щодо українських мігрантів. Якщо порівняти ці дані з міграційними потоками біженців під час війни то можна встановити досить високу кореляційну відповідність. У дослідженні Fedyuk, O., & Kindler, M. (2018) розглянуто економічні та гендерні аспекти міграції українців до Єврозони, а також детальний локальний аналіз міграції в Польщу, Грецію, Італію, Іспанію, Чехію, Німеччину та Португалію. Найбільше досліджень проведено щодо міграції українців до Польщі. Адже ще до початку війни там вже нараховувалось до 1,5 мільйонів українців (враховуючи тимчасових трудових мігрантів) (Górny, 2017; Polkowska, D., & Filipek, K., 2020; Sokołowicz & Lishchynskyy, 2018). Цей факт і пояснює основний потік вимушених мігрантів саме в Польщу.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті використано дані UNHCR (United Nations High Commissioner for Refugees) щодо кількості біженців. Також використовувались дані окремих міграційних програм та відомств. Основний аналіз проводився на основі Google Trends – безкоштовного інструменту від Google, який надає інформацію про популярність конкретних пошукових запитів у Google протягом певного періоду та у певних регіонах. Цей інструмент дозволяє аналізувати та візуалізувати тенденції пошуку і дізнаватися, які запити є найбільш популярними. Основні функції та можливості Google Trends включають:

1. Графіки популярності: Google Trends надає графіки, які відображають зміни у популярності певних запитів з часом.
2. Пошукові запити: можливість здійснювати пошук за ключовими словами та фразами, щоб дізнатися, як часто їх шукають в Google.
3. Регіональні дані: можливість вибору конкретних країн та регіонів для аналізу популярності запитів.
4. Порівняння запитів: можливість порівнювати запити, щоб дізнатися, які з них є більш популярним.
5. Споріднені запити: Google Trends також показує споріднені запити, які часто шукають разом із введеним запитом.

В даному дослідженні Google Trends використано на противагу основному методу дослідження – соціологічному опитуванню. Цей метод є більш доречним чим опитування, оскільки дає уявлення про зміну міграційних настроїв та уподобань, а не лише статичну картину на дату проведення опитування. Також, головною перевагою є відсутність надуманого суб'єктивізму, адже при опитуванні респонденти можуть давати неправдиві відповіді з тих чи інших міркувань. Аналіз же Інтернет-запитів дозволяє охопити майже всю генеральну сукупність респондентів. Даний методи активно використовується для корекції міграційних моделей (Qi & Bircan, 2023).

Також, методологічною основою дослідження є методи геодемографічних та міграційних досліджень. Зокрема, на основі отриманих результатів, було виконане геодемографічне прогнозування демографічних процесів. Також, застосовано методи аналізу міграційних потоків та причинності міграції для характеристики міграційної поведінки українців за кордоном.

Для узагальнення результатів дослідження, було використано кластерний аналіз. За основу було взято дані Google Trends щодо запитів стосовно виїзду за кордон, та запити про конкретні країни та міграційні програми. Дані в Google Trends відображаються в 100-бальній шкалі. Бали позначають рівень інтересу до теми для певного регіону та періоду часу. 100 балів означають найвищий рівень популярності запиту, 50 – рівень популярності запиту, удвічі менший у порівнянні з першим випадком. 0 балів означає що за запитом недостатньо даних для узагальнення. Як результат, було створено картосхему регіоналізації України за міграційними настроями та уподобаннями українців під час російсько-української війни.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

За даними UNHCR (Верховний комісаріат ООН у справах біженців), за кордоном зареєстровано 6,203,600 українських біженців, з яких 5,831,200 осіб знаходяться в європейських країнах, а 369,200 за межами Європи (Ukraine Situation Flash Update #57, 2023; Malynovska O., 2023). На рис. 1 відображено розподіл біженців по країнах Європи. Лідерами серед країн-реципієнтів є Німеччина (1,100,720 осіб), Польща (959,875 осіб), Чехія (361,375), Великобританія (210,800), Іспанія (190,380), Італія (167,125), Молдова (119,375) та Словаччина (109,115). У звітах ООН також вказується російська федерація – 1,275,315 біженців, але досить часто цим показником є проста кількість українців які перетнули кордон з її територією. Більша частина із вказаних біженців лише транзитно проїжджала Росію, прямуючи з окупованих територій в Європу чи Грузію. Тобто, таким даним довіряти абсолютно не можна.

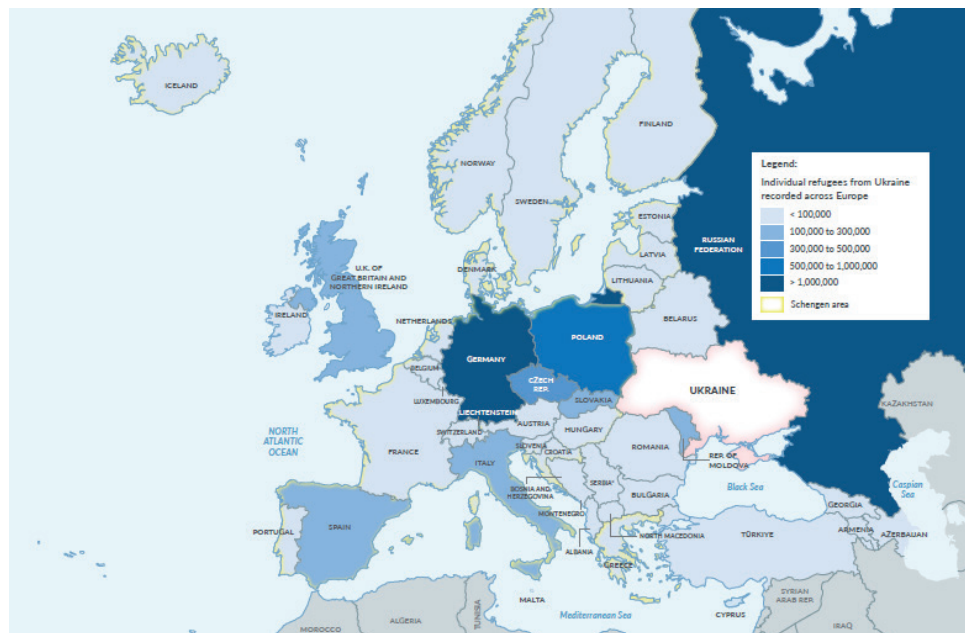

Рис. 1. Кількість українських біженців у країнах Європи ((UNHCR, 2023)

Зрозуміло, що офіційні дані щодо перебування українців за кордоном можуть значно відрізнятись, адже, починаючи із введення безвізу з ЄС, масштаби трудової міграції були досить значними. Певна частина українців, які виїхали, не ставали на облік і користувались правом возз'єднання сім'ї чи міграційними програмами. Цьому підтвердженням є і показники лідируючих країн – здебільшого це країни, які переважали і у довоєнних показниках трудової міграції українців.

Для оцінки міграційних настроїв українців було використано інструмент Google Trends. Оцінка загальної динаміки проводилась за пошуковими запитами у веб-пошуку. Перший запит – «виїзд за кордон», та другий – «выезд за границу». Такий підхід обумовлений переважаючою російськомовністю певних регіонів (про що буде акцентовано надалі). За результатами статистики запитів, нами отримано графік динаміки запитів за період від 24 лютого 2022 року до 21 жовтня 2023 року (рис. 2).

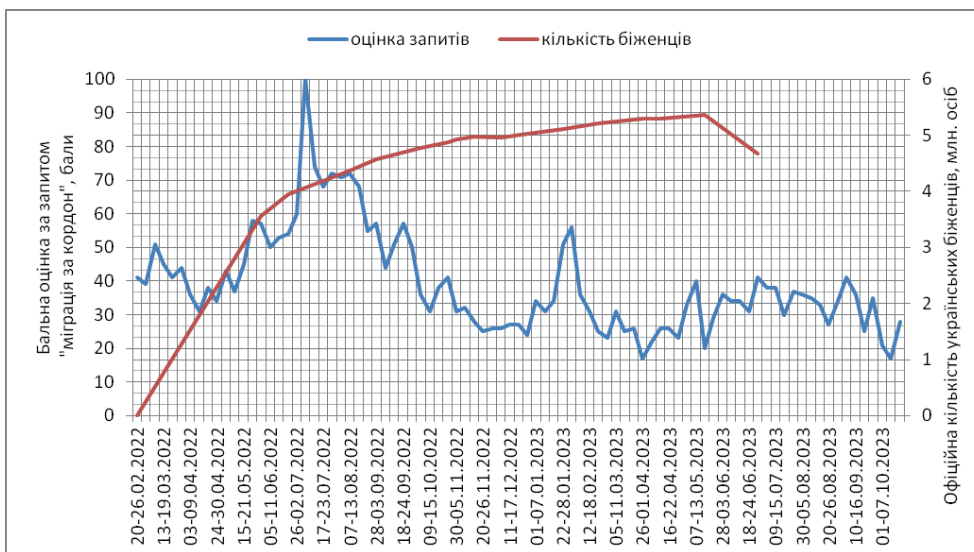

Рис. 2. Графік динаміки запитів щодо міграції за кордон та кількості біженців (побудовано автором за даними Google Trends та даними UNHCR)

За графіком можна чітко простежити, що пік запитів щодо виїзду за кордон припадає на 3–9 липня 2022 року, що складає 4,5 місяці від початку війни. До цієї дати вже з'явилося багато програм захисту для українців, і вони вже були досить зрозумілі та апробовані. Зокрема, британська програма «Житло для України» була суттєво доповнена та оновлена саме в червні-липні 2022 року (Gov.UK, 2022). У Польщі та Німеччині влітку було скореговане питання щодо «тимчасового захисту» для українців та виплати допомоги. Також, на графіку чітко виділяється пік кількості зареєстрованих біженців, після якого українці почали частково повертатись додому. Цей пік припадає на квітень 2023 року, коли частина біженців повернулась після звільнення Харківщини, Херсонщини та після важкої зими. Якщо ж говорити про зв'язок між кількістю біженців та пошуковими запитами на виїзд за кордон, то цей зв'язок зворотній (коефіцієнт кореляції складає $-0,76$). Тобто, чим більше цікавились питаннями виїзду, тим менше потім виїжджало. В цьому плані найбільш активними були ВПО,

які виїхали спочатку у західні регіони й перебували в роздумах чи залишатись, чи виїжджати.

Але цікавішими є результати регіонального аналізу. Особливість аналізу даних полягає також у порівнянні активності пошукових запитів українською та російською мовами. Абсолютними лідерами, за кількістю україномовних запитів, були західні області: Івано-Франківська, Закарпатська, Тернопільська, Чернівецька та Львівська області (рис. 3 А). Ситуація тут обумовлена тим, що це вважались найбільш безпечні регіони, тому тут і найвища концентрація ВПО (якщо не враховувати прилеглі до зони бойових дій області та м. Київ). В цих регіонах пік запитів абсолютно збігається із загальним трендом по країні. Серед запитів російською лідерами є: Одеська, Запорізька, Дніпропетровська, Харківська та Миколаївська області (рис. 3 Б).

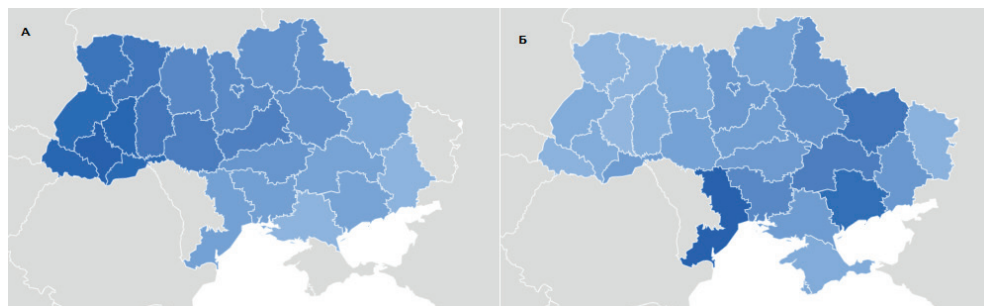

Рис. 3. Інтенсивність пошукових запитів щодо виїзду за кордон (картосхема А-запити українською мовою; картосхема Б – запити російською мовою; за даними Google Trends)

Тут ситуація більш зрозуміла, адже ці регіони часто позиціонувались як російськомовні. Цікавим фактом є те, що Херсонська область в цьому плані проявляє азональність – будучи оточеною регіонами-лідерами по запитах російською, вона займає лише 10 місце після Києва по відповідним запитах. Це вкотре спростовує проросійську позицію, яку часто із-за невігластва приписують населенню Херсонської області.

Варто також виділити абсолютних лідерів по запитах сумарно українською і російською мовами, вони розміщуються у такій послідовності: Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Одеська та Тернопільська області.

Якщо ж розглядати піки пошукових запитів в інших областях, то в Києві, наприклад, основний пік припадає на кінець січня та початок лютого 2023 року, і пов'язаний він із посиленням масованих обстрілів (зокрема після влучання по об'єктах енергетичної інфраструктури 26 січня 2023 року). За цей період в Києві було 45 повітряних тривог (5,2% від загальної кількості за увесь період) та 18 повідомлень про вибухи (13,6% від загальної кількості вибухів за увесь період) (Статистика повітряних тривог в Україні, 2023). В Одесі ж піки

були у середині вересня 2022 року та кінці січня 2023 року. В Херсонській області пік запитів припав на першу половину лютого 2023 року. На цей період припадає 12,8% повідомлень про вибухи та 15% повідомлень про артобстріли в Херсоні (порівняно із загальною кількістю за увесь період війни). Цікавим фактом є також запити щодо виїзду за кордон в окупованій АР Крим (але лише російською мовою). Тут пік прийшовся також на вересень-жовтень 2022 року, що пов'язано з оголошенням часткової мобілізації та успішним ударом по Керченському мосту.

Наступний етап аналізу – це дослідження пошукових запитів відносно міграції до певної країни. Тут, варто почати з розгляду країн-сусідів, бо найчастіше шукали інформацію саме про перетин кордону з ними. Звісно ж що найбільша кількість запитів було стосовно Польщі. За увесь період війни було зафіксовано 15,845,900 перетинів кордону з України в Польщу (станом на вересень 2023 року). Пік запитів прийшовся на початок березня 2022 року. Серед регіонів по запитах лідери: Волинська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська та Рівненська області. Лідером щодо запитів була фраза: «робота Польща».

Наступною за запитам є Німеччина. Пік запитів прийшовся на середину червня 2023 року. В першу чергу, ця закономірність пов'язана з масовим переїздом біженців з Польщі до Німеччини, у зв'язку з кращими умовами та вищими соціальними виплатами. Зокрема, за результатами дослідження Міграційної платформи EWL та Центр Східноєвропейських студій Варшавського університету, з серпня 2022 року по червень 2023 року кількість зареєстрованих біженців у Польщі зменшилася на понад 350 тисяч осіб, а в Німеччині – зросла на понад 410 тисяч осіб за той же період (Levkovych O., 2023). У зв'язку з цим було досліджено і україномовні запити щодо Німеччини в Польщі. Пік знову ж таки припав на червень 2023 року, а лідерами були Любуське та Нижньосілезьке воєводства, які безпосередньо граничать з Німеччиною. У зв'язку з таким бумом посилюється й інтерес до Німеччини і в українців на батьківщині. Лідерами за запитами були: Волинська, Рівненська, Тернопільська, Івано-Франківська та Львівська області.

Щодо запитів відносно Чехії особливо пікової ситуації не було. Невелике підвищення активності було лише на початку березня 2022 року та кінець серпня – початок вересня 2023 року. Регіонами-лідерами за запитами були: Закарпатська, Львівська та Івано-Франківська області. Тут, як і з Польщею, ключовими запитами був пошук роботи в Чехії.

Щодо Великобританії то запити мають дуже високу активність протягом всього періоду, найвищий пік у листопаді 2022 року, два дещо менших – квітень 2022 року та травень 2023 року (але цей період пов'язаний з проведенням Євробачення). Лідерами за запитами були: Львівська, Рівненська та Волинська області.

За пошуковими запитами відносно Словаччини також особливих піків не спостерігалось, найбільша інтенсивність спостерігалась на початку березня,

у кінці вересня та на початку жовтня 2022 року. Лідери є все ті ж Закарпатська, Івано-Франківська та Львівська області.

Також до аналізу варто долучити і найбільші неєвропейські держави-реципієнти – США та Канаду. Аналізуючи запити по США, варто відзначити, що також значних піків у запитах не було. Це пов'язано переважно з тим що візу в США оформлювали біженці вже перебуваючи в інших країнах Європи. Тому пошук піків запитів та провідних регіонів здійснювався за назвою основної міграційної програми для українців – *Uniting for Ukraine (U4U)* або ж «Єднання заради України» (*Uniting for Ukraine, 2023*). Основний пік на запити прийшовся на кінець квітня 2022 року, коли й був оголошений старт програми. Основні регіони-лідери за цим запитом – Тернопільська, Івано-Франківська, Львівська, Вінницька області та місто Київ. Для перевірки гіпотези про основний шлях виїзду в США вже з країн Європи де вони перебували в статусі біженців, було перевірено україномовні запити по відповідній програмі на території Польщі та Німеччини. Так, в Польщі, пік запитів прийшовся також на квітень-травень 2022 року, лідери – Мазовецьке та Малопольське воєводства, де зосереджена і найбільша кількість українських біженців (211,623 та 98,625 осіб відповідно) (*S.A, 2023*). В Німеччині спостерігається постійне проявлення піків по запитах майже кожного місяця. Найбільше запитів було зроблено з Баварії, Гессена, Баден-Вюртемберга, Північної Рейн-Вестфалії. В цьому переліку як землі з великою кількістю українських біженців, так і ті що продовжують досі приймати біженців. Це досить яскраво демонструє незадоволеність умовами та прагнення рухатись далі серед біженців. Тимчасовий прихисток чим далі, тим більше трансформується на пошук місця для постійного проживання.

Стосовно Канади пошук запитів проводився також за назвою основної програми – «Дозвіл на екстрені подорожі Канада-Україна» (*CUAET*). Найбільший пік по запитах був у червні 2023 року, хоча програма стартувала 17 березня 2022 року (*Канадсько-український дозвіл на екстрені поїздки, 2022*). Лідерами знову ж таки є Тернопільська, Івано-Франківська та Львівська області. Цікаво також що не останніми у рейтингу запитів є і АР Крим, зрозуміло що ці пошукові запити робились біженцями які виїхали туди із окупованих територій Херсонської та Запорізької областей. Щодо запитів зроблених з Польщі то інтенсивність таких запитів дуже висока і дуже поширена по всій території країни. Лідерами є Нижньосілезьке, Малопольське та Мазовецьке воєводства. Аналогічна ситуація і в Німеччині, лідери – Берлін, Гессен, Саксонія, Баден-Вюртемберг. Знову ж таки, рух українських біженців продовжується досить інтенсивно.

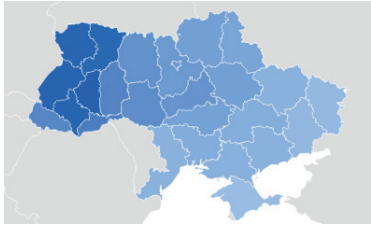
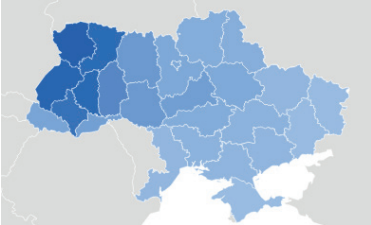
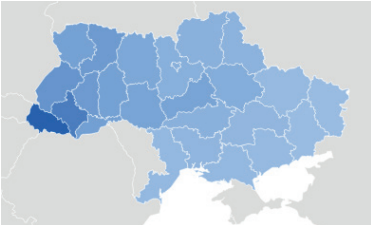
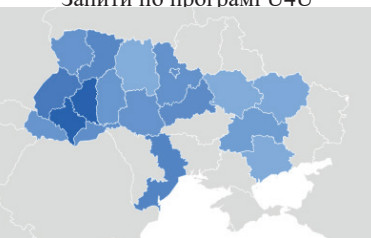
Не можна знехтувати в аналізі також і пошуковими запитами щодо виїзду в Росію. Тут, досить складно відділити запити тих то просто намагався виїхати з окупованої території в Європу через територію Росії, від тих хто ціленаправлено туди мігрував. Пік таких запитів звісно ж прийшовся на початок війни. Регіони лідери – Луганська, Донецька, Харківська, Запорізька та Херсонська

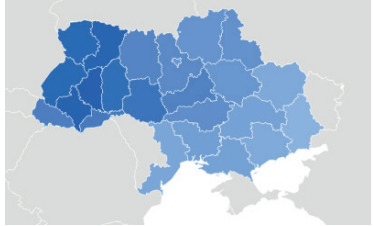
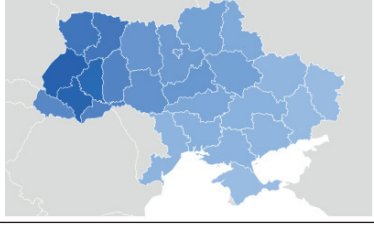
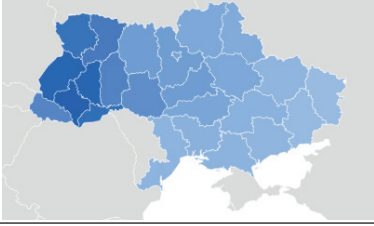
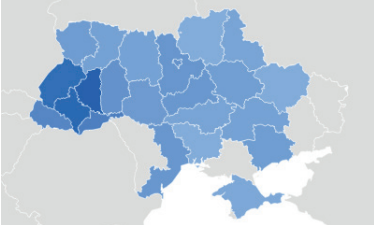
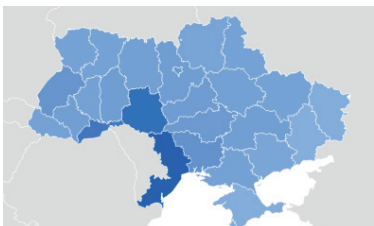
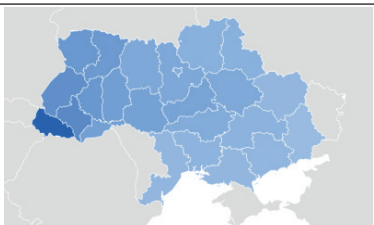
області. З цими регіонами в принципі більш-менш зрозуміло – це окуповані території звідки населення намагалось евакуюватись. Більшу пересторогу викликають наступні за інтенсивністю запитів регіони, на території яких навіть не було активних бойових дій. Це – Одеська, Дніпропетровська, Полтавська області та місто Київ. Більше того, пошуковий запит «как уехать в россию» досі актуальний для міста Києва! Пік такого запиту прийшовся на травень 2022 року.

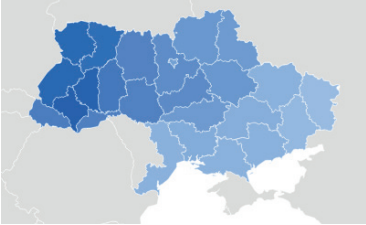
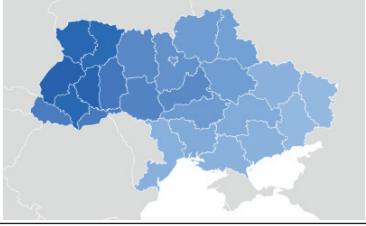
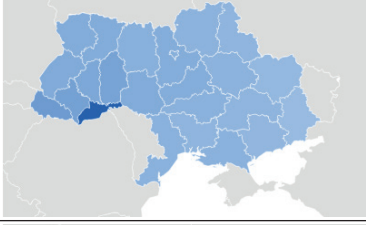
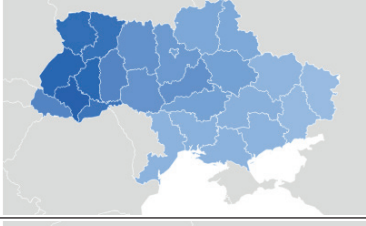
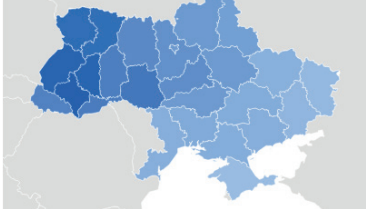
Також було проаналізовано запити щодо інших країн, результати яких представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Кількість біженців та пошукові запити українців по країнах

№	Країна	Кількість українських біженців (вересень 2023р.)	Розподіл інтенсивності пошукових запитів щодо відповідних країн за областями
1	2	3	4
1	Німеччина	1,100,720	
2	Польща	958,875	
3	Чехія	361,385	
4	США	271,000*	Запити по програмі U4U

1	2	3	4
5	Велико-британія	210,800	
6	Іспанія	190,380	
7	Італія	167,525	
8	Канада	166,000	Запит по програмі CUAET
9	Молдова	119,375	
10	Словаччина	109,115	

1	2	3	4
11	Ірландія	95,905	
12	Нідерланди	94,415	
13	Румунія	85,120	
14	Бельгія	73,095	
15	Франція	70,570	

** сюди також входять українці які перебували в США до початку війни і отримали відповідний статус*

Для узагальнення регіональної специфіки міграційних настроїв, було проведено кластерний аналіз за бальними оцінками пошукових запитів українців (рис. 4, рис. 5). За результатами кластерного аналізу було отримано чотири типи, які є досить компактними і організуються у чіткі райони з певним міграційним трендом.

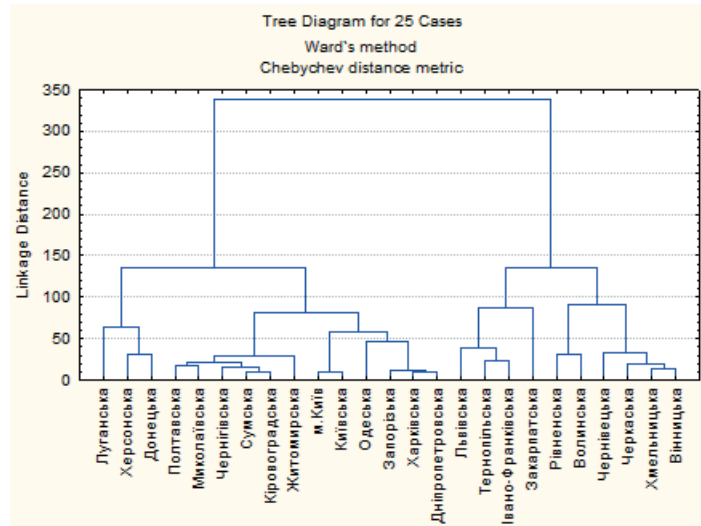

Рис. 4. Кластерне дерево типізації областей за пошуковими запитами щодо міграції

До першого типу (південно-східний регіон) ввійшли області, які були майже повністю окуповані – Донецька, Луганська та Херсонська. По основним запитам майже завжди мінімальні показники. Це пов'язано як із використанням російських пошукових систем, так і з тим що населення з цих територій евакуювалось, а потім вже вирішували, що робити далі. Сюди також можна віднести південну частину Запорізької області й АР Крим. Основні запити були зроблені російською мовою і стосувались виїзду в росію чи через російську територію.

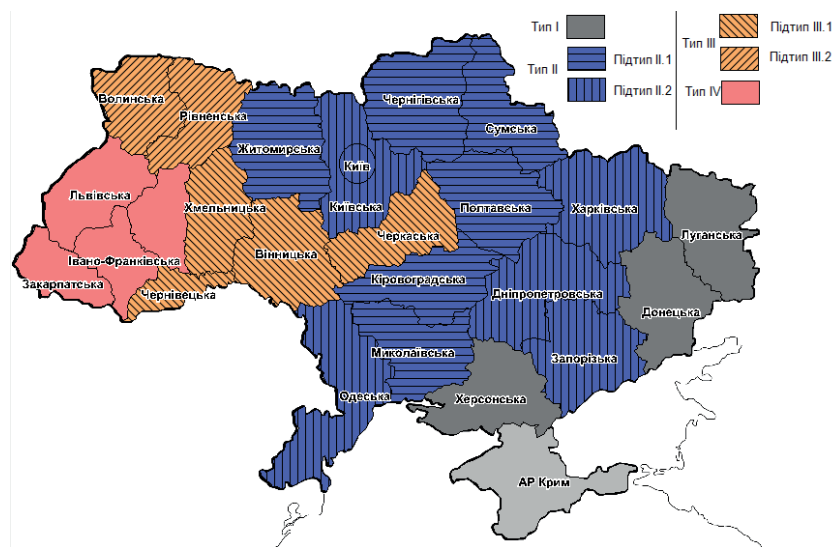

Рис. 5. Картохема типізації областей України за міграційними настроями населення

В другому типі (центральні-північний регіон) виділяються два підтипи. Основними рисами схожості цих областей: наявність російськомовних пошукових запитів (інколи навіть переважаючих); Британія, США та Канада є зазвичай більш привабливі для міграції ніж країни близького зарубіжжя.

Перший підтип другого типу має нижчу за середню активність запитів щодо виїзду за кордон. Єдиним вищим або близьким до середнього є зацікавленістю у виїзді до Британії.

Другий підтип другого типу має середні або високі показники запитів щодо виїзду до Росії та запитів російською мовою. І, якщо до областей на території яких відбувались бойові дії, це більш-менш зрозуміло, то Дніпропетровська та Одеська області формують вкрай негативну картину.

Третій тип (Подільсько-Поліський регіон) має високі показники запитів щодо виїзду за кордон, найбільш трендовими країнами є Німеччина, Чехія, Британія, США та Словаччина. До першого підтипу ввійшли області у яких спостерігається незначна кількість російськомовних запитів. Найбільш трендові по запитах для виїзду є Німеччина, Чехія, Британія, Франція, Канада, США. Низький інтерес до Польщі. Другий підтип має схожі показники, єдине що вирізняє ці області від попереднього підтипу – це низький інтерес до Канади, дуже високий інтерес до Британії та США, і вищі показники запитів щодо Польщі.

Четвертий тип (західні регіони) має дуже високі показники як загальні так і по більшості розглянутих країн. Це пов'язано як з давніми традиціями трудових міграцій в цьому регіоні, так і з тим що регіон продовжує слугувати своєрідним відправним хабом для мігрантів.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами дослідження встановлено чіткі регіональні відмінності у міграційних настроях та уподобаннях населення України. Лідерами за пошуковими запитами залишаються західні області, що пояснюється як концентрацією ВПО, так і традиційною трудовою міграцією населення цих регіонів. Пік пошукових запитів прийшовся на початок літа. Це пояснюється формуванням другої хвилі міграції. Якщо перша хвиля сформована в лютому-березні 2022 року, і її можна схарактеризувати як «хвиля панічної втечі», то друга хвиля характеризується «як хвиля невиправданих сподівань та розміреного вибору». В публічному просторі обіцяли швидке закінчення війни, але, коли населення зрозуміло що такий сценарій не можливий, то вони почали обирати найкращі варіанти для міграції.

Значну пересторогу викликає кількість російськомовних запитів, а ще більше запити стосовно виїзду в росію. Якщо для окупованих областей це майже норма, то для віддалених від фронту та столиці це завдання для структур національної безпеки.

Піки запитів в окремих регіонах приходяться або після масштабних ракетних обстрілів, або перед зимою 2022 року (коли всі боялись тотального відключення світла, тепла і води), або приурочені до початку дії окремих міграційних програм чи підвищення виплат біженцям в певних країнах.

Щодо вибору країн для міграції, то інтенсивність запитів майже відповідає кількості українських біженців у відповідних країнах. Лідерами є Німеччина, Польща, Чехія, Великобританія, США, Канада. Виняток становлять лише певні країни-сусіди, з якими є стійкий етнічний або трудовий зв'язок. Для прикладу, Молдова та Словаччина не має значного попиту за пошуковими запитами, але в рейтингу кількості українських біженців вони займали 9 та 10 місце, випереджаючи навіть Францію, яка за пошуковими запитами була більш цікавою для міграції.

Групування областей України за міграційними настроями та уподобаннями населення сформувало окремі регіони. До першого типу ввійшли частково окуповані області півдня та сходу, які мають низькі показники міграційних настроїв та переважання російськомовних запитів. До другої групи ввійшло аж 11 областей та Київ. Цей тип характеризується середніми показниками міграційних настроїв і досить широким різноманіттям вибору країн для міграції, хоча перевага віддається США, Британії, Канаді. Другий та третій тип областей мають схожі характеристики, в міру руху до західних кордонів інтерес до міграції збільшується. Щодо вибору країн для міграції то домінують більшою мірою Європейські країни.

Враховуючі подальші міграційні ризики, а також прогнозні показники повернення біженців, питання міграції потребує значної уваги як з боку дослідників, так і зі сторони держави та її взаємодією з країнами-реципієнтами. Вже зараз окремі країни запроваджують одноразову допомогу на повернення біженців додому, але для інтегрованих біженців вирішальним фактором можуть стати лише економічні та соціальні гарантії на Батьківщині. Україна продовжує втрачати населення, як міграційно, так і фізично. Міграція продовжуватиметься і лише посилюватиметься. Ніякі успіхи на фронті та навіть перемога не змусять активно повертатись біженців. Єдина запорука – це економічні зміни та гарантії, нові робочі місця. Навіть при умові перемоги та відкритті кордонів, ми отримаємо нову хвилю еміграції, яка може стати досить важким ударом для економіки та відновлення країни. І тут, вагомим (але не дуже позитивним) аргументом є подальше входження України до Європейського Союзу. Враховуючи міграційну політику ЄС, ми можемо стати країною-реципієнтом для інших мігрантів. Питання: яких і звідки?

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Дослідження «З Польщі до Німеччини. Нові тенденції міграції українських біженців» URL: <https://ewl.com.ua/%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B7-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%89%D1%96-%D0%B4%D0%BE->

%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8/ (дата звернення: 29.10.2023).

Інтерв'ю академіка Елли Лібанової «Демографічний лікбез: 10 тез щодо України». URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=10683> (дата звернення: 29.10.2023).

Канадсько-український дозвіл на екстрені поїздки. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2022/03/canada-ukraine-authorization-for-emergency-travel-en-ua.html> (дата звернення: 29.10.2023).

Савишин М. Скільки українських біженців перебуває у Польщі? Нові данні. *vpolschi.pl*. URL: <https://vpolschi.pl/skil-ki-ukrayins-kih-bizhenciv-perebuyaye-u-pol-shi-novi-d-6918067501488992a> (дата звернення: 29.10.2023).

Статистика повітряних тривог в Україні – Вся країна. *Статистика повітряних тривог в Україні – Вся країна*. URL: <https://air-alarms.in.ua/> (дата звернення: 29.10.2023).

Elinder, M., Erixson, O., & Hammar, O. (2022). Where Would Ukrainian Refugees Go if They Could Go Anywhere? *International Migration Review*, 57(2), 79–83. <https://doi.org/10.1177/01979183221131559>

Górný A. All circular but different: Variation in patterns of Ukraine-to-Poland migration. *Population, space and place*. 2017. Vol. 23, no. 8. P. 20–74. URL: <https://doi.org/10.1002/psp.2074>.

Ivashchenko-Stadnik K. The Impact of the Current Military Conflict on Migration and Mobility in Ukraine. *SSRN Electronic Journal*. 2015. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2567782>.

Migration aspirations and migration cultures: A case study of Ukrainian migration towards the European Union / C. Van Mol et al. *Population, Space and Place*. 2017. Т. 24, № 5. С. e2131. URL: <https://doi.org/10.1002/psp.2131>

Polkowska D., Filipek K. Grateful Precarious Worker? Ukrainian Migrants in Poland. *Review of Radical Political Economics*. 2019. Vol. 52, no. 3. P. 564–581. URL: <https://doi.org/10.1177/0486613419857295>

Pull environment of migration in the EU countries: Migration vector from Ukraine / O. Mulska et al. *Problems and Perspectives in Management*. 2021. Vol. 19, no. 4. P. 283–300. URL: [https://doi.org/10.21511/ppm.19\(4\).2021.23](https://doi.org/10.21511/ppm.19(4).2021.23)

Qi, H., & Bircan, T. (2023). Can Google Trends predict asylum-seekers' destination choices? *EPJ Data Science*, 12(1). <https://doi.org/10.1140/epjds/s13688-023-00419-0>

Sasse G. War and Displacement: The Case of Ukraine. *Europe-Asia Studies*. 2020. Vol. 72, no. 3. P. 347–353. URL: <https://doi.org/10.1080/09668136.2020.1728087>

Situation Ukraine Refugee Situation. *Operational Data Portal*. URL: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата звернення: 29.10.2023).

Sokolowicz M.E., Lishchynskyy I. Are Poland and Ukraine Gravity Centres for Each Other? Study on the Labour Migration Patterns. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*. 2018. Т. 21, № 1. С. 45–65. URL: <https://doi.org/10.2478/cer-2018-0003>

Tilikina N. Study of forced migration as a major reason for internal and external migration in ukraine. *EUREKA: social and humanities*. 2016. Т. 4. С. 23–28. URL: <https://doi.org/10.21303/2504-5571.2016.00135> (дата звернення: 30.10.2023).

Ukraine situation flash update #57. *UNHCR Operational Data Portal (ODP)*. URL: <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/104052> (дата звернення: 29.10.2023).

Ukrainian migration to the european union / ed. by O. Fedyuk, M. Kindler. Cham: Springer International Publishing, 2016. URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-41776-9>

Uniting for Ukraine | UkraineNow. URL: <https://www.u4u.com.ua/> (дата звернення: 29.10.2023).

Welcome to GOV.UK. *Welcome to GOV.UK*. URL: <https://www.gov.uk/> (дата звернення: 29.10.2023).

REFERENCES

Doslidzhennia “Z Polshchi do Nimechchyny. Novi tendentsii mihratsii ukrainskykh bizhentsiv” (Study «From Poland to Germany. New trends in the migration of Ukrainian refugees») (2023, September 13).

<https://ewl.com.ua/%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%B7-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%89%D1%96-%D0%B4%D0%BE-%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8/> [in Ukrainian]

Interv'iu akademika Elly Libanovoi “Demografichnyi likbez: 10 tez shchodo Ukrainy.” (Interview of academician Ella Libanova “Demographic textbook: 10 theses regarding Ukraine.”) (2023, October 29). <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=10683> [in Ukrainian]

Kanadsko-ukrainskyi dozvil na ekstreni poizdki (Canadian-Ukrainian emergency travel permit). (2022, March 22). www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/news/2022/03/canada-ukraine-authorization-for-emergency-travel-en-ua.html [in Ukrainian]

- Savchynshyn, M. (2023, 10 July). Skilky ukrainskykh bizhentsiv perebuvaie u Polshchi? Novi dannii. (How many Ukrainian refugees are in Poland? New data). vpolshchi.pl. <https://vpolshchi.pl/skil-ki-ukrayins-kih-bizhentsiv-perebuvaie-u-pol-shi-novi-d-691806750148892a> [in Ukrainian]
- Statystyka povitrianykh tryvoh v Ukraini – V'sia kraina. (Statistics of air alarms in Ukraine – The whole country) (2023). Air-Alarms.in.ua. <https://air-alarms.in.ua/> [in Ukrainian]
- Elinder, M., Erixson, O., & Hammar, O. (2022). Where Would Ukrainian Refugees Go if They Could Go Anywhere? *International Migration Review*, 57(2), 79–83. <https://doi.org/10.1177/01979183221131559>
- Górny, A. (2017). All circular but different: Variation in patterns of Ukraine-to-Poland migration. *Population, Space and Place*, 23(8), e2074. <https://doi.org/10.1002/psp.2074>
- Ivashchenko-Stadnik, Kateryna and Ivashchenko-Stadnik, Kateryna, The Impact of the Current Military Conflict on Migration and Mobility in Ukraine (February 1, 2015). Robert Schuman Centre for Advanced Studies Research Paper No. RSCAS2015/15. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2567782>
- Van Mol, C., Snel, E., Hemmerichs, K., & Timmerman, C. (2017). Migration aspirations and migration cultures: A case study of Ukrainian migration towards the European Union. *Population, Space and Place*, 24(5), e2131. <https://doi.org/10.1002/psp.2131>
- Polkowska, D., & Filipek, K. (2020). Grateful Precarious Worker? Ukrainian Migrants in Poland. Review of Radical Political Economics, 52(3), 564–581. <https://doi.org/10.1177/0486613419857295>
- Mulska, O., Levyt'ska, O., Zaychenko, V., Vasylytsiv, T., & Ilyash, O. (2021). Pull environment of migration in the EU countries: Migration vector from Ukraine. *Problems and Perspectives in Management*, 19(4), 283–300. [https://doi.org/10.21511/ppm.19\(4\).2021.23](https://doi.org/10.21511/ppm.19(4).2021.23)
- Qi, H., & Bircan, T. (2023). Can Google Trends predict asylum-seekers' destination choices? *EPJ Data Science*, 12(1). <https://doi.org/10.1140/epjds/s13688-023-00419-0>
- Sasse, G. (2020). War and Displacement: The Case of Ukraine. *Europe-Asia Studies*, 72(3), 347–353. <https://doi.org/10.1080/09668136.2020.1728087>
- UNHCR. (2023). *Situation Ukraine Refugee Situation*. Data2.Unhcr.org. <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>
- Sokołowicz, M. E., & Lishchynskyy, I. (2018). Are Poland and Ukraine Gravity Centres for Each Other? Study on the Labour Migration Patterns. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, 21(1), 45–65. <https://doi.org/10.2478/cer-2018-0003>
- Tilikina, N. (2016). Study of forced migration as a major reason for internal and external migration in Ukraine. *EUREKA: Social and Humanities*, (4), 23–28. <https://doi.org/10.21303/2504-5571.2016.00135>
- Ukraine situation Flash Update #57. (2023, October 13). UNHCR Operational Data Portal (ODP). <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/104052>
- Fedyuk, O., & Kindler, M. (2018). *Ukrainian Migration to the European Union Lessons from Migration Studies*. Cham Springer International Publishing Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-41776-9_14
- Uniting for Ukraine | UkraineNow. (2023). <https://www.u4u.com.ua/>
- Gov.UK. (2022). *Welcome to GOV.UK*. GOV.UK. <https://www.gov.uk/>

Надійшла 15.11.2023

R. S. Molikeych

Kherson State University

Department of Geography and Ekology

University St., 27, Kherson, 73000, Ukraine

molikeych@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6577-503X>**CHANGES IN MIGRATION PREFERENCES OF UKRAINIANS DURING THE RUSSO-UKRAINIAN WAR****Abstract**

Problem Description and Purpose of the Study. Due to Ukrainian forced migration, the population decreased by almost a third. Moreover, the migration process continues actively. The task of the study is to analyze the population's readiness for migration and preferences regarding the choice of countries.

Problem Statement and Purpose. The study analyzed the dynamics of Ukrainians' willingness to move abroad, the main factors that influenced such a decision, and the establishment of regional specifics regarding the choice of countries for migration.

Data & Methods. The study uses UNHCR data on the number of refugees. The primary analysis tool is Google Trends – a free tool from Google that provides information about the popularity of specific search queries on Google during a certain period and in certain regions. Based on the analysis of requests, peaks, and dynamics of requests for migration, as well as interest in migration to different countries, were established.

Results. According to the study results, apparent regional differences were established in the migration attitudes and preferences of the Ukrainian population. Western regions remain the leaders in search queries, which is explained by the concentration of IDPs and the traditional labor migration of the population of these regions. The peak of search queries came at the beginning of summer. The formation of the second wave of migration explains this.

The number of Russian-language requests, and even more requests regarding departure to Russia, is a cause for concern. If this is almost the norm for the occupied regions, then for those remote from the front and the capital, it is a task for the national security structures.

Peaks of requests in certain regions come either after large-scale missile attacks, before the winter of 2022, or before the start of specific migration programs or increased payments to refugees in certain countries.

Regarding the choice of countries for migration, the intensity of requests almost corresponds to the number of Ukrainian refugees in the respective countries. The leaders are Germany, Poland, the Czech Republic, Great Britain, the USA, and Canada. Exceptions are only certain neighboring countries with a stable ethnic or labor connection.

The grouping of regions of Ukraine according to migration attitudes and population preferences formed separate regions. The first type includes the partially occupied regions of the south and east, with low indicators of migration attitudes and a predominance of Russian-language requests. The second group included as many as 11 regions and Kyiv. This type is characterized by average indicators of migration attitudes and a relatively wide variety of choices of countries for migration. However, preference is given to the USA, Great Britain, and Canada. The second and third types of regions have similar characteristics. As one moves to the western borders, the interest in migration increases. Regarding the choice of countries for migration, European countries dominate more.

Keywords: Ukraine, migration, refugees, Russo-Ukrainian war, Google Trends